

מסורת הש"ס

א) [תמינה י: ז"ק ב:];
ב) [למקן ד:];
ג) [אני דבינו מנהל את צליהלא פי' זרום הסובב את השמור ע' עיך עך ל' ו'];
ד) [נירפת הערך בקדיל וקיפוסא תרגום של הסס ויהינף קדיל וקיפוסא עיך בערך קדילא];
ה) [א גמלאל [וכיל' בתום' לעיל ח: ד"ה ערך גתך];
ו) [גמלא אלס. רש"ן, ו] [שס' עני עגול כשל אלס];
ז) [בכסת לל];
ח) [לפניו חילת' וקיפוס עי' פרש"י שס אמנס חילת' כל מיני עופות יפין לחלוט חין מן קריל וקפוסא עיך חין בעיך עי"ש בערך קדיל וע"ק].

תורה אור השלם

1. בי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שחוץ עשה שור עיפה ודרך על בקניי ארץ יי' אלהי צבאות שמו: עמוד ב: יג

גליון הש"ס

גב' בקריא וקיפוסא. רוח קדילא י"א ואת הסס ואת העוף ואת התנוט וקרי' ושלילנא וקיפוסא:

מוסף רש"י

מדברי קבלה.
וינאס ומתוים [ב"ב ב:].
אוכמא. שחור של עין הכסמה עגול כשל אלס [בכורות ח:].
בציורא. כל בית מושב תימאל הלען והסילא קרי ציורא, והוא ודילי עני עגול כשל אלס [ש"ס].

תוס' הרא"ש

מצירה דבהמה דהוי מופנה מצד אחד אבל השתא איירא דהא הפנאה דאדם לפשוטי דלא תלמוד תנין כלל מהך גזי"ש:
והבא מאי פירכא איכא ואז"ה אפילו אי ליכא פירכא נימא לרבנן נמי כמו לר' ישמעאל (לא) דשבקינן מופנה מצד אחד וילפינן ממופנה משני צדדין.
וי"ל דלר' ישמעאל הוא דאמר' הכי משום דהפנאה של צד השני שלא לצורך הוא דלאו הכי אין משיבין הלכך לא באה מצד כדי לדחות מופנה מצד אחד אבל לרבנן הפנאה של צד השני לצורך הוא כדי שלא נשיב אם יש להשיב (ל) הלכך לא אמרינן מטמאה מחיים שבאתה לדחות מופנה מצד אחד:
פח לאדם שכן מטמא מחיים.
ותימה בהמה תוביח דלא מטמאה מחיים וטמאה לידיה ואי"ו גיליף תנין בגזי"ש מצירה דבהמה וליכא למיפרך שפטמא מחיים.
וי"ל דאיכא למיפרך מה לבהמה שכן מטמאה לאחר מיתה ותימה וניליף מניף עסקי וי"ל מה לעוף שכן מטמא בגדים אבית הביעיה.
וקשה גיליף מניף טמא וי"ל איכא למיפרך מה לעוף טמא שכן עושין ממנו דבר המקבל טומאה כגון מהעצמות או מהעורות משא"כ ברגי היס כדחנן בפ"י דמס' כלים כל

להכי אפנייה רחמנא כו'.
כרצנן:
דלא תגמר ממופנה מלד אחד. משום דמשיצין וכאן יש להשיב מה לאיש שכן מטמא מחיים כלקמיה: לקולא.
דלא בעינן מופנה כולי האי:
לרצנן.
כיון דלמופנה מלד אחד למדין ומשיצין ולשאינו מופנה כל עיקר אמרינן דכרי הכל למדין ומשיצין מאי איכא צין מופנה **מלד אחד** לשאינה מופנה כל עיקר:
והכא מאי פירכא איכא.
כלומר והכא צג"ש דתני אלרס"ט מה תשובה איכא דקאמרת דינחא לך למיגמר ממהי דהוי מופנה משני לרדין משום דאין משיצין ולא נגמר צריאה צריאה מתנין משום דמופנה מלד אחד הוא ומשיצין ומאי אית לך לאותווי:
שכן מטמא מחיים.
מקבל טומאה בחייו משךך או משאר טומאות דין הוא שמהא יולדתו טמאה לידה תאמר בצלו הלכך גבי דגים פרכינן ליה דמופנה מלד אחד הוא אבל גבי צהמה אע"ג דפירכא היא לא פרכינן לה הואיל ומופנה היא משני לרדין:
וכן אמר רבי חייה כו'.
אדרב יהודה אמר שמואל קאי:
הר מי קמפלת.
מי מפלת נפל גדול כהר:
דמוס אבן הוא דמפלת.
חתיכת צשר דמות אבן גוש צעלמא מוקרי ולא כתיבא ציה יצירה:
גוש.
כמו (ח"ב ז' ו) גוש עפר:
הואיל ועינייהן.
של חיה וצהמה:
דומוס לשל אדם.
שחור שצעיין הוא עגול צהמה כשל אלס אבל דגים לאו עגול הוא:
והא גבי מומין שני לה.
כלומר היכי אמרת דעיין צהמה דומה לאלס והא גבי מומי הצכור קמני לה צבכורות (דף קמ"ד) ועמדתי עיניו' הוי מוס ומדחשיב ליה מוס ממלא שאין דרך צהמה להיות עיניה כאלס:
צאוקמא.
שחור שצעיין הוי עגול צהמה כאלס והא דתני דהוי מוס צציריא מקוס מושב כל העיין לא הוי עגול צצהמה כאלס ואי הוי עגול הוי מוס דכל צור של מושב העיין קרוי גלגל כדלמרי' לקמן (דף קד"ו) ועמדתי בגלגל עינו של מת עד חוטמי ומפני שהוא עגול כגלגל:
לפנייה.
לאפוקי דגים דעיניהם צצדיהם וכן נחש:
קריא וקיפוסא.
עוף הזועק צלילה ופניו דומה לחמול ועיניו לפניו:
חסורי מיחסרא והכי קתני נראין דכרי ר"מ צצהמה ונחיה והוא דהין לקריא וקיפוסא.
דעיניו הולכו' לפניו ואע"פ דפליגי רבנן עליה:
ודכרי חכמים.
נחלין לר"מ כשאר עופות דר"מ נמי מודה להו:
והסניא.
צניחוסא:
ומאי שנה קריא וקיפוסא.
דקאמר לרבנן דהוי ולד טפי משאר עופות אי משום דעיניהם הולכות לפנייהם הרי חיה וצהמה נמי דעיניהן הולכות לפנייהם ופליגי רבנן:
לסוס.
למיס זקופין כאלס מה שאין כן צצהמה וצמיה:
למימרא דחיי.
הא אחותה לא מיתסרא אלא צמיה דאין איסור אחות אשה אלא צמיה:
וצמינו.
כגון צהמה גמורה מתקיימת ובמינו הוא דמתקיים אבל חיהו לא:
לידי גיחוך.
שחוק.
בכל תחבולות הללו עסקך ר' ירמיה להציא ר' זירא לדי שחוק ולא שחק דאסור לאלס שומלא פיי שחוקי' ור' זירא מחמיר טפי:

אף

המפלת החיכה פרק שלישי נדה

וי"ל פ"ג ממופנה משני צדדין.
תימה ולשחוק מהפנאה דלדס דהשתא תנין לא מופנה כלל וצהמה מופנה כלל **אחד ואין משיצין: ויוצר** הרים.
ומופנה הוא כדקאמר בסמוך:
ליתני נחש.
ואע"ג דקתני חיה ונחש בכלל חיה כדכתיב (בראשית ג)

והנחש היה ערום מכל חיות השדה לאחר שנקלצו רגליו לא מיקרי חיה סתם אלא חיה הרומשת ולא הוי בכלל חיה דמתנימין:

קריא וקיפוסא.
ג' מיני קיפוף יש הכוס והינשוף (ויקרא יא) מתרגמינן קריאוקיפוסא והתנשמת נמי אמר צאלו טריפות (חולין דף סג).
יש הכוס והינשוף (ויקרא יא) מתרגמינן קריאוקיפוסא והתנשמת נמי אמר צאלו טריפות (חולין דף סג).
זה צלות שצנעופות ואמר אצי צלות שצנעופות קיפוף ועוד קיפוף מין חיה כדלמר צהרואה (צרכות יו: ו) כל מיני חיה יפין לחלוט חוץ מן הקוף והקיפוף^ט:
לאיתסורי באחותה.
לענין גופה לא צעי אס הנח עליה חייב משום אשט איש או אס חייב ההורגה דפשיטא ליה דלינה חיה ג' מהא טרפה ומיחו הוה מצי למצעי אס הרוצע חייב סקילה כדין הנח על הצהמה:
הוא"ל ובמינו מתקיים.
אע"פ דלריש ג"ש דליירה צעי טעמא הואיל וצמינו מתקיים דלפילו צולד גמור צעינן מתקיים למעוטי נולד חתיכה או חסרה וא"ת והא גופו טייש ופניו אלס דלניו מתקיים ואמרינן בסמוך דכ"ע אלס הוי וי"ל דלע"ג דלא חיי לא צצהמה ולא צאשה מ"מ גופו טייש כמיקונו ופניו אלס כמיקונו ואינו חסר מאלוה:
ומלא

דינן דברי תורה מדברי תורה^ב ואין דינן דברי תורה מדברי קבלה (אמר) רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן היינו טעמא דר"מ הואיל ועיניהם דומות כשל אדם אלא מעתה ה"המפלת דמות נחש תהא אמו טמאה לידה^ג והואיל וגלגל עינו עגולה כשל אדם וכי תימא הכי נמי ליתני נחש אי תנא נחש הוה אמינא בנחש הוא דפליגי רבנן עליה דר"מ דלא כתיב ביה יצירה אבל בהמה וחיה לא פליגי דכתיבא ביה יצירה והא גבי מומין קתני לה^ד צאת שגלגל עינו עגול כשל אדם לא קשיא הא באוכמא הא^ה בציוריא רבי ינאי אמר היינו טעמא דר"מ הואיל ועיניהם הולכות לפנייהם כשל אדם והרי עוף דאין עיניו הולכות לפניו וקאמר ר"מ דטמא אמר אביי^ו בקריא וקיפוסא ובשאר עופות לא מיתיבי ר' חנינא בן^ז (אנטיגנוס) אומר נראין דברי ר"מ בבחמה וחיה ודברי חכמים בעופות מאי עופות אילימא בקריא וקיפוסא מ"ש בהמה וחיה דעיניהן הולכות לפנין כשל אדם קריא וקיפוסא נמי אלא פשימא בשאר עופות מכלל דר"מ פליג בשאר עופות חסורי מיחסרא והכי קתני ר' חנינא בן^ח (אנטיגנוס) אומר נראין דברי ר"מ בבחמה וחיה והוא הדין לקריא וקיפוסא ודברי חכמים בשאר עופות שאף ר"מ לא נחלק עמהם אלא בקריא וקיפוסא אבל בשאר עופות מודי להו והתניא א"ר אלעזר בר' צדוק המפלת מין בהמה וחיה לדברי ר"מ ולד דברי חכמים אינו ולד ובעופות תיבדק למאן תיבדק לאו לדברי ר"מ דאמר קריא וקיפוסא אין שאר עופות לא אמר רב אחא בריה דרב איקא לא תיבדק לרבנן דאמרי קריא וקיפוסא אין שאר עופות לא ומ"ש קריא וקיפוסא מבחמה וחיה הואיל ויש להן לסתות כאדם בעא מיניה רבי ירמיה מר' זירא לר"מ דאמר בהמה במעי אשה ולד מעליא הוא קבל בה אביה קידושין מהו למאי נפקא מינה לאיתסורי באחותה למימרא דחיי והאמר רב יהודה אמר רב לא אמרה ר"מ אלא הואיל ובמינו מתקיים אמר רב אחא בר יעקב עד כאן הביאו רבי ירמיה לר' זירא וירא לירי גיחוך ולא גחוך גופא אמר רב יהודה אמר רב לא אמרה רבי מאיר אלא הואיל ובמינו מתקיים אמר רב ירמיה מדפתי אף

בשום מקום כה"ג וי"ל דמ"מ מה שיש בו מאדם ומתייש הוי כל אחד תקנו.
מיהו כירושלמי משמע דהוא עצמו חי דרגיטין התם רבנן מקשו על ר' מאיר הפילה דמות עורב עומד בראש דקל ואמר לו בא חלוק בא יבם והדר קאמר איאת מקשה לר' מאיר תיקשי לרבנן דאמר ר' יוחנן כולו אדם ופניו בהמה אינו ולד כולו בהמה ופניו אדם ולד כולו אדם ופניו בהמה עומד

עין משפט ונר מצוה

יח א מיי פיי מהלטמ
יאסורי צאה הלכה י:
יב ב מיי פיי מהלטמ
יאסורי מומח הלכה ב:

תוס' הרא"ש (המשך)

נחש.
ותימה הוא קתני חיה ונחש בכלל חיה כדאמר בסנהדרין (וכל) ונאת כל נפש' החיה הרומשת לרבות הנחש וי"ל דלא הוי נחש בכלל חיה.
והתם דריש לרבות את הנחש מחיה הרומשת על הארץ דמשמע דחיה שנעשית ורומשת וחינו נחש שהלך בקומה וקופסה ונעשה הולך בין גחון אבל סתם חיה לא הוי נחש בכלל:
ליתני נחש פי' ליתני נחש לחודיה דאין לפרש ליתני נחש בהוי בהמה וחיה דא"כ היכי נחש סתם חיה לא הוי נחש הוא דפליגי דא"כ בהמה וחיה ועוף למאן קתני לה אי לר' מאיר דהשתא נחש דלא כתיב ביה יצירה קאמר ר' יהוי ולד בהמה וחיה ועוף דכתיב בהו יצירה מיבעיא.
מיהו קשה ליתני נחש בהרייתו ולא הוה מצי למיפרך מודי וי"ל דלא נחא ליה למיתני נחש בהריה חיה דלמא מאי למיטעי ולמימר דנחש לא הוי בכלל חיה.
והתם דרשנין לכל חיה הרומשת זה נחש:
הא באוכמא הא בציורא כירושלמי גרס וגלגלי אדם עגולים וגלגלי בהמה ארוכין א"ר יוסי בר אבין באדם הלכך רבה על השחור ובהמה שחור רבה על הלבן:
קריא וקיפוסא.
כוס וינשוף מתרגמינן קריא וקיפוסא עור יש קיפוף אחד בעופות ובפ' אלו טרפות תניא תנשמת זו ברוחא שבעופות ואמר אביי ברוחא שבעופות קיפוף שמו:
לאיתסורי באחותה.
הא דלא קאמר לענין גופה לחיוב הבא עליה משום אשת איש או להתחייב החרוגה דמילתא דפשיטא היא דלא חיי כולי האי שחאה רואיה לביאה או לצאת מידי טרפה:
למימרא דחיה.
פרש"י דאין איסור אחות אשה אלא בחיה וקשה לפירושו דמצי לאוקומי בעיא דר' ירמיה לאסור חמותה ואליבא דמי"ד חמותו לאחזי מיתה בשירפא וגם ל"ע איסורא איכא הלכך נראה לפרש למימרא דחיי ונפקי מדי נפל דרופסי בה קידושין והא אל מצי למיבעי אם כוית ממנו מטמא אהל ועצם כשעורה אם מטמא דמילתא דפשיטא הוא כיון דאמו טמאה לידה טמא כמו נפל:
לא אמרה ר' חנינא אלא הואיל ובמינו מתקיים.
ותימה הוא פירשנו לעיל טעמי מקרא דגמר יצירה יצירה וי"ל דמי"מ (ק"ו) צריך טעמא להתקיים אבל פחות מתקיים והוי כטירפיה וי"ל דא"כ הוי"ל למימר הואיל ובמינו חי אבל מדנקט מתקיים משמע דאין מתקיים כלל.
ותימה לקמן דאמר גופו תייש ופניו אדם אדם הוא לא מתקיים

בשום מקום כה"ג וי"ל דמ"מ מה שיש בו מאדם ומתייש הוי כל אחד תקנו.
מיהו כירושלמי משמע דהוא עצמו חי דרגיטין התם רבנן מקשו על ר' מאיר הפילה דמות עורב עומד בראש דקל ואמר לו בא חלוק בא יבם והדר קאמר איאת מקשה לר' מאיר תיקשי לרבנן דאמר ר' יוחנן כולו אדם ופניו בהמה אינו ולד כולו בהמה ופניו אדם ולד כולו אדם ופניו בהמה עומד

^[1] כנראה דל"ל אס יש להשיב כמו פרכינן מה לאש שכן מטמא צמיהם הלכך לא אמרינן שצמאה נחמות וכו'